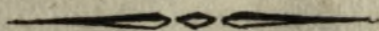

Nemzeti TÁRSALKODÓ

írták

AZ OLVASÓK

BCU Cluj / Central University Library Cluj
a' lehetőségig rendbe-szedte

és

Hetenként Kiadta

Kisszántói. P E T H É F E R E N T Z

K O L O ' S V Á R O N .

1 8 3 0 .

LIBRARY OF THE
CLUJ COUNTY COUNCIL

BCU Cluj / Library Cluj

FRIDELY MUZEUM
KONYVTARA

EL 111

FRIDELY MUZEUM
KONYVTARA

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{2}{1}$ = Januarius' 2-dikán

1830

Mi ezen folyo-írás?

A ki valamely Szerzőnek könyvit, vagy folyo-írását olvassa, egy nagy Szálában lépett bé, melyben a Szerző mint tanító, vagy beszéllő áll elő, 's az olvasók a halgatok; itt ha a beszéllő előadásai nem tétzenek valamelyk halgatónak, egyebet nem tehet, mint hogy ki mennyen a Szálából. — De egészen másképpen van a dolog egy olyan folyo-írásra nézve mint ez, a hol minden egyaránt lehet olvasois, irois: — cz egy nagy társolkodo szoba, melyben ha a társóság nem hasznos, nem időtöltő, a tonus durva, és sértő, léha, vagy élelnélkül való, 's unalomnál egyebet nem tud adni: — azt senki nem hibáztathattya a nélkül, hogy magárais ki ne mondja az ítéletet; — következőképpen a ki ebben részt kíván venni, annak szükséges előre tudni: — mit kellésék tselekedni, és mitsoda hibákat kerülni el ara, hogy a jó tonus a társolkadásban fenn maradjon, és hogy a' társóság hasznos, idő töltőis legyen; — szükséges előre esmérni annak egész szerkeztetését (organizatioját) tzélját, és ki-nézésit. — Hogy tehát eztet azok is, a' kik az Erdélyi Híradóval, mint a'

melyben ezen folyo-írásnak születése, és meg indulása modja leg elébb szora jött, esméretlenek-tudhassák: egyben szedtem a Híradoból, még a' mult fél esztendőben ki jött, el szort vélekedéseket e' tárgyról, a töllem ki telhető egyben-függéssel, tisztasággal, és rövidséggel; — remélvén, hogy ha azt ezen folyo-írás kezdetével ki adom, a' Közönség inkább jó neven veszi töllem, mint ok nélkül való szo szaporittással vádoljan. —

* * * *

Volt az az idő-kor, a' sötéttségnek és az emberiség első gyermekségének ideje, mikor az embert az állattól tsak magával jól-tehetetlensége különböztette meg, — mikor egész nemzettségek aluttak, 's a föld minden gazdagságával, pompájával aludt körüllettek, — mikor ugy koborlottak emberek imitt amott a pusztza földön, mint az Indiai rengeteg sűrűségekben, praedája után bőmbőlő fene-vad, tsak az éhes hasa vezetvén vaktában; — szemmel nem látott, füllel nem hallott, őt érző tehettség mellett otromba érzéketlen való-

ság volt az ember, mert nem volt egyikis ki mivelve.— Nem Századok, hanem ezerek kivántattak: míg ebből az állapottyából az emberiségnek, a' föld tsak egy Khinai Tsászárságot, Egyiptomi Királyságot, és a Görögök, 's Romaiak két Respublikáját, egy két ezekhez közelítő országokkal, elő tudott állítani; — a midőn azalattis a föld több részein inkább tsorda, mint nemzet forma vad népségek tanyásztak; sőt ezt a kitsiny részétis a világnak színté a régi vadságba döntette vissza a közép idő kezdetével meg indult vad népek vándorlása.— De a mit ezerek alig tuttak régentén az emberiség fejlődésére tenni, azt az utobbi időben egy néhány század nem tsak hogy tökéletesen helyre hozta, de sőt nagyobb mértékben, és kiterjedésben adta meg másodsor, és azolta oriasi lépésekkel halad elő az emberi nemzet; többet halad most husz esztendő alatt, mint az előtt egy egész Századba.— Hol kezdődik ez a sebes lépés? — a közép idő haromi otrombaságából mi hozta ki oly sebes lépésekkel Európát, és helyhezette az azutáni tündöklő helyhezetre? mi nyitotta az egész földet meg a tudományoknak addig zárva állott égi templomát, mi a szelid érzések menyországát? egy szóval mi nyomta az ő éktelen képére, az Istennek képét? — mi egyéb, mint azon egymást követő ujjabb találmányai, intézetei, jelenései a közelebbi időknék, melyek az országokban az egyes személyeket, — az egész földet a különböző nemzeteket, olyan sok oldalrol való, oly gyakori, és oly sebes közösülésben hozták; a milyenek a hajokázások, könyvnyomatás, ujságak, folyó-írások felállításaik, kereskedési kötések, Statusak egyben köttetéseik, — a Coloniák, missionariusok küldései, — posták közhasznuúvá té-

tele, ország utak, hajozo kánálisak tsinálásai s. t.— Társasági valóság az ember tsak a' társolkadás által fejlődnek lelki, testi tehetségei ki, tsak az hozza munkásságban, és nyítt mezőt az eszinek; — a' nélkül ezereket keresztül tud alunni az emberi nemzet.—

Az emberi nemzet' sorsának ilyen természeti lépésekkel lett elő-kapaszkodása (even példát mutat a' mi' szeretett Erdélyünk' talentommal 's jó szándékkal ditsekedhető fíjainak ára, hogy külfölkéle környűállások által okoztatott egynehány pillantati elszenderedéséből nyugott erővel felszerkenvén, példás gyorsasággal, sok másoknál nagyobb és feszebb lépésekkel juthat oda, a' hova őket derék Öseinek szent emlékezete ketsegtetve bátoríttja. Hol van az a' szorútt szívű gyáva, ki az erdélyi nemes büszkeségű Magyar 's dítő Székely-törők felől kétségekbe tudna esni, 's azokat elevenen el merné temetni most, midőn a' föld' egész területén, tsaknem minden nemzetet a' palérozódás' útjában találni, — legelől a' düledékjeiből oriasi lépésekkel kigázoló Görögöt, utánna az áruportékából emberré vált déli Americanust, legutól az örök vakságra átkoztatott Törököt és a' Jánusi ábrázattal megvert Portugallust? — midőn a' mi' plánta-módon tengődött moldovai 's oláhországi tőszomszédink saját nyelveken írt Folyó-Írásaikat nemzeti buzgósággal ölelik, a' legnagyobb, kivétel nélkül menyén elő példa-adásával — most, midőn egy láthatatlan kéz a' félholtakat is felszerkentette, — Erdély, az az Erdély, a' törökös Magyarok' 's Székelyek' fészke lenne utolsó? — mely hajdan a' kereszténységet elborítani indútt Mahumed' ropant hatalmát megtörte, — mely, most negyedfél száz esztendeje egy M á t y á s t, 's ennek, akkor-időben, a' világon leg-

tudományosabb Udvarát állította-elő, — mely egy-időben elébb volt a' tudományokban, szomszéd nagyobb 's népesebb testvérénél, — melyik vakmerő meri állítani, hogy ez az oroszláknént szunnyadozó Erdély, csak egy hosszú esztendeig is — nem-hogy ezerekig — nyújtaná pihenő álmát, 's régi ditsőségébe és nemzeti nemes büszkeségébe, egy pár jó lépéssel vissza ne lépne, kivált' mikor látja, nálla végzetetlenül hátrább álló szomszédjainak feljül fordulni akaró iparkodását? Nem, nem — kedvelt Atyámfijai! — ámbár csak egy szűk nyílásunk van szomszéd testvéreinkel 's odább, más derék nemzetekkel lehető társalkodásra, a' honnan lelkesítő példákat nyerünk visszhangul, ha tiszta napként kezdünk sugárlani, keresztül hat a' mi' társalkodásunk ama' derék nemzetekéihez, tserében, a' külső-belső gazdaság, kereskedés, szorgalom és mesterség, a' tudományoknak minden practica ága, világi esméret, barátság és szeretet tserés költsönözésbe indulnak az erdélyi igazi Kavallérok', Tudósok', Tapasztaltak' és próbált Hazafijak' vidám munkássága által, a' nemzeti lerhargiát örökre kidörgöljük szemünkből, élünk, mozgunk vidor elmével, megismerjük saját hasznunkat, szakadások helyett egybekötetésekert szerzünk, fülünk lessz a' halásra, szemünk a' látásra, hazánkat nem csak igazán hanem okosan is szeretjük lelkünk energiáját össze-szedve. — Ez a' mi' meghatározott buzgó szándékunk, kedves Nemzetem, mely a' röllunk balúl ítelhető rövid látásuakat, talán nem sokára megpiríthatja. Állhatatosság illik a' Férjshoz! örvendj tündöklő kis Erdély! nemes lelkü Fijaidnak, kellemmel teljes felemelkedett szívu Leányaidnak hazaszeretetésén, kik vetekedve és felemelt fővel tolnak Hazájok virág-

zása' elő-mozdítására, töllök kitelhető áldozatjokat a' Haza' szent óltárára, külső-belső tehetségük szerént örömmel letenni.

Mivel lehet tehát leg inkább a' tzelhoz közelíteni, ha nem egy olyan könnyű folyó irással, mely egy társalkadoszobában egybe hozza az egész országot; — mely a haza még minden felébrészhető fiait, egy barátságos, jo tonusu, és olyan rendtartásu tarsolkadásban hozza, melyben minden jo gondolat ki tsirázhassék, érlelődjék, hasznos gyümölsöket, és jo magot hozzan, a rosz kezdetében ki gyomláltassék; és a melyben a közönséges társaságokat unalmassá tévő feszesség, átalloság, léha fitagatózás, személyre nem dologra figyelés, dictatoroskodás, 's több eléle ész-nyügöző tsinnyai a mindennapi tarsolkodásnak egykönnyen belé ne férkehessenek; — mely által közlődjenek az ország minden tagjaival egyaránt, előbb csak a hazai szerte szort esméretek, és minek utánna ez által minden egyes tagnak tiszta képzete, vagy ki terjedő el látása lehet az egész hazáról, akkor szaporíthatni az esméretekert idővel külföldiekkelis; — mely által az egyes tagoknak valódi, és állandó lábra épült nyereségek ki fejlődven, és tisztában hozódván, ez által az egész ország gazdagadásáról, ujj életre hozásáról jo talpköre épült reménységet lehessen venni; — melyben az olvasni valo egyszerű kevés, és a tárgyak a lehetőségig mindennek kívánságát ki elégittők lévén, kapjan az olvasástol irtodzo részis kedvet, hogy légyen leg alább minél fogya szollani hozzá; — melyben a külömböző vélekedések egyben találkozóván, meg vitattatván, fel ingerlődjének az álmosakis, 's kedvet kapjanak, az íráshoz olvasáshoz, gondolkodáshoz, 's leg alább a magok Személyes haszna-

kat munkásan eszközöljék, nem bizván az Istenre, a mit az Isten reájok bízott; — a mely végtére, lassanként, és aprodanként ugyan de szünet nélkül munkálodjék, 's mint a szünet nélkül egyre eső vitzsepp, hassa meg az érzéketlenség kő keménységét, serkentse fel a Hazát abból a halálos érzéketlenségből, mely hanyat homlok sietteti fel bomlására. —

Egy ilyen folyó-írásban való társalkadás, a személyes egyben jövőseknek minden jó tulajdonságaival bírván, hasonlíthatatlanul nagyobb ki terjedésű, 's ennél fogva annak minden épületes következtései az egész országra ki terjedőleg azt minden részeiben egyaránt, emelőleg, és így nem az egyes részeket mások hátra maradásával tsonka növésben, hanem az egészet, mint egy szép növésű élőfát fejt ki; — de vagynak ennek olyan jó feleis, melyeket a' személyes társalkodás meg nem adhat, ugyanis: magasztalva emlékeznek az utazók az Anglusaknál nagy dívatban lévő, sokféle tzelu rendes társalkodásaikban (ugy nevezett klubjaikban) uralkodo szép rendről: minden a maga elő-adását a maga rendin megteheti jó, rossz legyen az, betsülettel végig halgattatik, helyben hagyó, vagy ellenző felelet nélkül nem hagyatik, a vitatásban a tárgyat nem a személyt nézik, okot okkal kívánnak meggyőzni, személy-bántás, személynek-hódolás nélkül; — az ilyen társalkodásnak megbetsülhetetlen haszonnal bírnak, de nállunk a hol még olyan távol vagyunk a társalkodás igaz lelkétől, személyes társalkodások meg nyitásával a tzel el nem lehetne érni; ellenben ezen folyó-írásban ha az tzel szerint folytattatik jobban el érődhetik; — ebben minden akkor szollalhat meg, mikor kedve tartya, lelke buzdittya, szol-

hat ő az ő szívének telyességéből, mind addig mig azt ki íritheti, meg könynyitheti, nem félvén attól, hogy valaki szavát ketté vágja, le torkolja, a dolog, és okoskodásai közepén meg akasztya; — bizhatik, hogy elő-adása közönséges figyelmet nyer, és hogy az nem személy iránt való tekintettel, hanem a munka igazi betséghez képest fog meg itéltetni; — a kérdező bizvást remélheti, hogy a Haza sok érdemes fia között találkozik, a ki neki ki-elégettő feleletet adhassan, és adjanis; — barátságos egyben köttetésben hoz minden hazafit rang, nemzet, 's hivatalbéli külömbiségek, és szakadásak nélkül; a leg szebb közös vagyont, a tudások, gondolatok, közösségit hozza bé a' hazafiak közzé; — Az elő adott tárgyak felett induló versengések, meg vivások, melyeknek ezen folyó-írás a piattza (barriere) fog lenni, kevés, de által hághatatlan, és minden ki mivelt lélektől önként meg tartando törvények kormányra alatt, hathatos eszköz lesz: az ész fel serkentésére, a jó tonus bé hozására, a gondolatoknak a külsőről a belsőre, az árnyéktól a valóságra fordítására, ujj ideák támosztására, a tárgyaknak minden oldalról való meg esmérésére, és haszonra fordítására; illő határok közzé szoritott ellenkezés lelke (antagonismus) egyedül fenn tartó, éltető ereje mind a testi mind a lelki világnak, a hol valamely nemzetben e' nintsen meg, a hol mindent hidegvérűséggel helyben szokás hagyni, senkinek a vitatásra nintsen kedve, abban a nemzetben nintsen élet, a tsak phisice végétal, és a moralis restségnek előbb hátrább bizonyos következtései: minden szorgalomnak, munkásságnak, 's nyereségnek tökéletes el lankadása, meg dugalása. —

Ezek valának ezen folyó-írásnak indító oka, tzelja, és hasznai, melyeket szem előtt kell tartani mindennek a ki abban részt akar venni; — lássuk már, hogy ezen tzelra törekedve, mikre kellessék ügyelni, hogy azt elis érjük, vagy legalább állandólag közelítsünk a felé, más szokkal vegyük rendre, mintegy a rendszabásait ezen írásbéli társolkodásnak: *)

1-o Ezen folyó-írásban, valamint minden olvasó, úgy irois lehet, és így mindentől el fogadtatik az írás: az az senki tudatlanságáért, esze zavarosságáért ki nem rekesztethetik belölle, meg nem vettethetik; — mert, mint a természetben az ezerféleképpen különböző valóságok, mind szükségesek az egész fenn állására tökéletességére, úgy ebben a társolkadásbanis, minden rendű elmék tzelra vivő hasznos munkások a közpallérozódás elő-mozdítására, —

a tiszta elmék világítanak, utat mutatnak a zavarosak fel serkentenek jobbakat olyan tárgyak ki bonyolítására, melyekkel másképpen talám sokan foglalatostkadták volna, — ezekis leg alább kova gyanánt szolgálhatnak, — és a végin értelmes, szelid tzafoolásak által magokis formálódhatnak; még az egészenrosszakis lehetnek eszközök ara, hogy a bátortalanokat réa bátrítsák a proba tételre, és a vizsgálódási pálya megfatására; — Itt van az a tzel, hogy egynéhány magát tudosnak tartó önkénnyel határozó Usurpator el foglalván a helyet negédesen hegedülje le elméje, és szorgalma szüleménnyeit, magát fitogtassa, míg unalamtól gyötört halgatói egyenként el szélednek; itt mindennek szabadsága van a magamodja, ellátásai szerént nyilván beszélteni hazájával; ennek életet kell adni az egész országba, az el nem mester-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* Ezt a' munkába-vett első lépést megelőző javallatokban, vélekedésekben 's értekezésekben, sőt ebben a' jelenvaló készítő Előadásban magában is, jóvá hagyatik, de még szükségesnek is tartatik az, hogy a' Társolkodóban világ elébe terjesztett minden tzikkeljekre, kiki szabadon megtehesse vélekedését, minden szorongattatás nélkül a' dologra-nézve, a' Személjnek vagy Iro'nak minden megsértése nélkül, a' mennyire tsak a' dolog engedheti, jámborúl, édesdeden sőt ketsegtetőleg. Ezen nemes Principiumhoz ragaszkodva, veszi magának a' Nemzeti Társolkodó' Redactiója és Kiadója is azt a' szabadságot, hogy mind a' nyelvre-, mind a' dologra-nézve, a' melyhez hozzá szólhat és időt nyerhet, elő-adja tsekélj Jegyzéseit.

Az időre hítván a' Társolkodó' apránkénti tökéletesedését, újra említettük, már régen meghatározott köz-végzésünket, mely szerént a' beküldendő Értekezéseket, Tudósításokat, Hírdetéseket szóról-szóra, betűről-betűre, az eredeti Íráson tsak egy vonást-se változtatva, úgy adjuk ki, a' mint írva vannak, ne-hogy olyan panaszok támojjanak, a' müllyenek lenni szoktak: könnyebb az Iro'nak saját Írását, egykét olvasásra, egészen hibátlanná tenni; mint-sem a' Redactio'nak, ezer-meg-ezer-annyit, sokszor a' Szerzővel más értelemben, megigazítani. Az illendő és tisztességes Jegyzések azok, melyekhez a' Redactio, valamint minden ember, a' Textusra mutatva, teljes jussát tartja.

Ezen jó szándékunk ellenére, lássuk röviden mi történt, már az első lépésünk el-lépése előtt! — a' 16 hasáb közzül kirakatván 5 hasábot, akkor tudtuk-meg, hogy az egész eredeti Írásban alig van 1 rövid ő, például, könyv, jött, közönséges, külömböztet, bőmbülő, Görögök 'sat. — melyből azt a' következtést kelle húzunk, hogy némely erdélyi írást nem tsak a' Redactio, hanem még a' typographia-se követhet; holott, Cicero-thekánk 5 van tele. Igaz az, hogy a' nyelvre-igyelés mellett, a' dolog egyik legfőbb tárgyunk; de azomban, az is igaz, hogy a' Helleneket 's Muselmanokat az egész Magyar-nemzet így írja és mondja: Görögök, Törökök. Olvasok, hallgatok — nem tehetik ezeket: Lectores, auditores; pedig ezek az írásban, nem-errores calami — Erdélyben. Minden reménységünk abban áll, hogy rövid időn egyyüve törődünk a' nyelvre-nézve, mely nints megállapítva. Ügyeljünk most inkább a' dologra.

kélt eredeti béjjeget kell meg adni minden tagjának, és egy olyan valonak kell ennek a folyó-írásnak lenni: mely minden hibáján önhatóságával segítssen, mint az elnem rontott természet a maga eredeti tisztaságában. —

2-o, Valamint minden ember lehet iro, ugy minden tárgyrol lehet írni:

Ki vétetnek azok a melyekkel az erkölts, vallás, vagy igazgatás, egyesületek, 's tsak magános személyekis sértetődnének, 's a leg kisebb részbenis meg bántodnának, — ki vétetnek az olyan munkák, melyek az igazgatás tetteit kérdőre vennék; melyek akár mely vallásnak meg állított dogmáit fessegetnék; különböző vallások közt versengést támasztanának; — az ilyenek telyességel bé nem botsáttathatnak. —

Ezeken kívül minden más kisebb vagy nagyobb irásak bé botsáttatnak: — tsak azért hogy nem nyomosnak tertzik valamely munka ki nem rekesztethetik; mert egy fő esmértető jele valaki lelke fel-emeltségének az, ha gyengébb, tudatlanabb testvére fogyatkozásai iránt részt vévő kimélléssel viseltetik, 's a jó tonust adni kívánoknakis így illik magokat gyengébb társaikhoz viseltetni; de nintsen a természet világában olyan kitsinységnek tettző jelenet, mely a sokat látni tudó lélek előtt, tágos mezőt ne tudna nyíttani a természeti dolgok esméretére: — abban igyekezzék tehát minden, hogy a tsekélységnek tettzőketis minden bé-folyásokkal egyben kötve vizsgálja, tudja látni, és másak előttis aról az oldalrol tudja meg esmértetni betseket; ez illik egy mivelte lalkü tizen kilentzedik század fíjához, nem, hogy gondolatlan dőlfösséggel megvetvén azokat, magát le alacsonyítsa, 's a rol-lá irokat méltatlanul meg bántsa. —

3-o Könnyűvé kell a' lehetőség tenni minden írást, minden nyűgöt, e-

rőltetést, tzifraságot, kaptára vonást el kell attol távoztatni. — a mi pedig

4-o A' tárgyakat név szerént illeti, belé jöhet abban:

Minden olyan tudása, vagy gondolatya valakinek, melynek közönségessé tételét az egész Hazára, vagy tagjainak nagy részére nézve hasznosnak, vagy kedvesnek itél. —

Minden olyan homálya, kéttsegekése, vagy szüksége valakinek, melyben világosodást, meg nyugovást, vagy ki segítettést ohajt, és reméllheti, hogy találkozni fognak a hazában olyanak, kik kívánságát ki elégitthetik; kivált ha az által más hazafiaknakis segittve lészen. —

Minden ezen folyó-írásban ki adott munkákra tejendő meg jegyzések, vélekedések, megtzáfólasok, meg erőssítések, tisztában hozások; mindég tsupán a dolgot tartván szem előtt, őrizkedve a leg nagyobb igyekezettel minden sértéstől, meg-bántástól, és soha el nem felejtve, hogy ezen folyó-írásnak fő el rendeltetése: barátságos egygyességet, egymás szives fel-segéllését, jó izlést hozni a hazafiak közzé, nem ellenségeskedést, nem ujjabb szakadásokat, melyek fájdalom elegen vagynak máris; és hogy ez nem a' gorombaságok gyakorlo oskolája. —

Lehetnek tárgyai ezen folyó-írásnak: az élet philosophiájára tartozo értekezések, nevelést, az egész nép fejlődésit, mivelődésit tárgyozo kérdések, felvételek.

A' Haza statisticáját, historiáját, litteraturáját, az ország gazdagságát, kereskedésit industriáját illető értekezések észre vételek, ohajtások, elme rajzak; — a hazának nagyobb, vagy kisebb osztályát érdeklő észre-vételek, javallatok, ébresztések; — hazai nevezetességek meg esmértetése, rész vételt, figyelmet érdemlők, mentől hamarábbi hiteles közlése. —

A törvény különböző ágaiból kérdések tisztában hozása, kivált olyanak melyek nevezetes béfojással bírnak a mindennapi életben és mindazonáltal az ítélet hozásokban erőssen különböző szempontból, és értelemben vétetnek; — gazdaságot, mesterséget tárgyazo tapasztalások, egyes észre vételek, jóvallatok; — sokadalmi, vásári árra a nevezetesebb áru portékáknak, a hazában lévő fábrikákról, vagy mesterség műhelyeiről környül állásos tudositások, melyek vezérül szolgálhassanak egy idővel ki dolgozando statisticájának a hazában fenn állható kereskedésre nézve, — Orvosi különböző fel vételek, kérdések, és kivált olyan tudások, melyek a hirtelen segedelem szükséges eseteire nézve köz tudást kívánnak. —

Idegen nemzeteknek figyelmet érdemlő szokásai, tselekedetei, intézetei, rendtartásai, ujj találmányai, és kivált olyan környülállások, melyek vagy az egész hazára nézve, vagy magános tagokra valamely nevezetes béfolyással vagynak, mint p. o. valamely áru portékáknak keresése, vagy jutalmasabban lehető meg találása. —

5-o, A' vizsgálodási tárgyakat nem csak lehet, de sőt kívánatos, — kivált most eleintén, a míg az irok, és olvasok belé szoknak, a dolgot, nem a személyt tekintve, kimélléssel viseltetni minden más gondolkodás iránt, — név nélkül, vagy valamely senkire nem alkalmaztathato költött név alatt bé adni; mind azért, hogy az irok a szokatlan-ságból eredő szemérmességétől, és más oldalos tekintetektől menté tétethessenek, és könnyebben réá határozzák magokat az írásra, mind főként azért, hogy az olvasok nem esmérven a Szerzőt, annyival inkább köttetlen ésszel tehessenek ítéletet, és meg jegyzéseket a munkára; sőt igen jo benne, ha közönséges

szokássáis válna: az esméretlen maradni akaro Szerzőknek igazi nevek iránt nem tudakozodni. — Ugyantsak szabadságában áll mindennek maga neve alatt is írni, sőt igen tzel-arányosan fel vehetik ezen alkalmatosságot azok, a kik magokat bizonyos oldalrol meg kívánják az országal esmértetni, mint p. o. hivatalokra törekedők. —

6-o Ellenben az olyan munkákat, melyek valamely lett dolgot foglalnak magokban, melynek tudnillik hitelességére kezesség kívántatik, nem tsak hogy alá kell írni az ironak igazi nevel, hanem arolis gondoskodni köteles a béado, hogy a Redactio bizonyos lehessen a' felől, hogy igazán az irta alá, a kinek nevével meg van erősítve, különben ki nem nyomtattathatik; — Egy a Redactio előtt esméretlen keze írásu író tétessen bizonyoságot valamely hivatalos személlyel arol, hogy esméri az al-írást, és bizonyosan nem hamiss az, ha mindjárt a foglalattyát a munkának, a bizonyoságot tévő személy nemis látta. —

7-o, Minden bé küldendő munkák, és levelek fizetési tereh nélkül küldessenek a Redactio kezében, másképpen el nem fogadtathatnak; a ki nyomtatás költéségit ellenben a Redactio hordozza, ezért nem kell semmit fizetni a' bé küldőknek. —

8-o, Tanáts, nem törvényképpen lehet ajánlani, hogy a ki nyomtatáskor történhető meg szakasztására ügyelve ki ki a munkájának: ugy igyekezzék előre munkáját meg szakasztani, hogy a hosszabb munkák, melyek egy fél árkusra le nem férnek nyomtatásban, legyenek értelemnél, és olyan helyen meg szakasztva, hogy az egyes részekis külön érthető részét tegyék munkájának, hogy a Redactio a szerént szakasztva meg, értelmesen botsáthassa a világ eléjebe. —

A mi a Redactiot illeti: — ezen folyó-írásnak mostani Redactora az Erdélyi Hirado szerkeztetője, valamint szintén censurájais ugyan az mely a Hira-dojé. — Hogy mindazáltal az egy Redactornak, kinek külömben is számos el foglaltatásai igen meg szorították idejét, segítségé legyen, és a kívánt tzel annál tökéletesebben el érődjék: — ohaj-tani lehetne, hogy vállalkoznának a Ha-za külömböző részéből olyan segéd-tár-sai, kik tsupán betsületből, és a köz-jo elő mozdittása tekintetéből magokra vennék azt, hogy: — a Redactor Ur-ral egyet értő munkásságban, és szaka-datlan leveledzésben állva, — ügyelje-nek ara, hogy ezen folyó-írás a tzeljál-tól ne tsak el ne távozzék, hanem an-nak mentől jobban meg feleljen, a jo tonus benne fenn maradjon; és így min-den az ellen törtéendő hibákat szo nél-kül nem hagyni, kimélléssel ugyan, és a' leg nagyobb szelidséggel egy valósá-gos ki mivelt lélekhez illő fel emeltség-nek le ereszkedésével, venni fel a hibá-kat, de figyelmetessé tenni a közönsé-get minden el vétet, fére vezethető lé-pésekre; — valamikor észre vennék e-zen folyó-írásnak a tzelától valo eltávo-zását, mindannyiszor emlékezetben hoz-ni annak tzeljét, rendszabásait, mind annyiszor meg ujjított tiszta képből ál-lítani elő annak egész mivoltát, vagy leg alább azt a részit, melynek homályban állása a közönség előtt szülhetette az el vétet lépest; és egyáltalában jo példájok, önnön munkáik által vezér tsillagul vi-lágító fényül szolgálni. —

* * * * *

Által láthatván ebből minden olva-so, mi legyen az el-nézése, tárgya ezen Társolkodó név alatt járo folyó-írásnak,

és hogy igen el lenne tzelja vétve, ha nétalám ez tsak némely válogatott sze-mélyek, az országnak tsak tudományos tagjai között fordulna meg, és nem a benne fő törekedése, hogy az országot tévő nagyobb részt hozza lelki testi mun-kásságban: önként következik, hogy min-den jo érzésü, köz boldogságu, hazája igaz hasznára törekedő hazafi, a kinek e-zen Társolkodó kezében akad, igyekezzék ezt mentől inkább el terjeszteni, mentől többekkel megesmértetni, mentől nagyob és külömbözőbb részeit az országnak a munkás résztvételbe belé hozni: — e' nem tudományos ujság, az elegyes esmérete-ket foglal magában, mindenféle ágai az emberi esméreteknak, mindenféle gon-dolkodás modja találhat magának helyet benne; még a szép Nem is haszonnal le-het részt vevő, még pedig nem tsak mint olvasója, hanem tulajdon írásai által mun-kásan elő mozdítója; sok tárgy vagy on melyről tsak asszonyaink tudhatnak, me-lyeknek esmérete tsak asszonyainkat il-letik, és mégis a köz jóra, az egész em-beri nemzet állapottyára nevezetes bé fojással bírnak; az ilyenekben be kell vélekedéseket, tapasztalásokat vennünk; — sőt vagynak olyan tárgyak is a me-lyekre nézve a férfiu nem ki rekesztő privilegiumot vévén magának, az aszo-nyoi nemet rég ki rekesztette: az ilyen-ekben különösen hasznos lehet az ők véle-keések bé vétele; mivel a mi sok te-kintetben el fatsart gondolkodásunkra nézve, az övék, a' kik ezen tárgyakkal még nem bajlodván a bal vélekeése-ket sem vették bé, bizonyoson leg kö-zelebb jár a természet tiszta szavához. —

* * *
* * *